

Opis źródła:

Jan Zamoyski (1542-1605) był jednym z najważniejszych polityków i myślicieli Rzeczypospolitej Obojga Narodów, kanclerzem wielkim koronnym oraz hetmanem wielkim koronnym. Był zagorzałym katolikiem, co miało znaczący wpływ na jego działalność polityczną i publiczną. W czasach, gdy Europa przeżywała głębokie podziały religijne spowodowane reformacją i kontrreformacją, Zamoyski zdecydowanie opowiadał się po stronie Kościoła rzymskokatolickiego. Jego wiara katolicka była nie tylko elementem osobistej pobożności, ale także fundamentem jego polityki. Wspierał kontrreformację i działania mające na celu umocnienie katolicyzmu w Rzeczypospolitej, w tym rozwój edukacji katolickiej i działalność zakonu jezuitów. Zamoyski założył Akademię Zamoyską w Zamościu, która miała kształcić młodzież w duchu katolickim. „Łzy smutne...” Stanisława Grochowskiego to jedno z funeraliów napisanych po śmierci Jana Zamoyskiego, a prezentowany fragment podkreśla znaczenie wiary katolickiej w życiu kanclerza.

Miejsce wydania:

S. Grochowski, *Łzy smutne po zeszciu wiecznej pamięci godnego kanclerza i hetmana koronnego Jana Zamoyskiego*, Kraków 1605.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Zakład Narodowy im. Ossolińskich

Tekst źródła:

[...] przy katolickiej wierze stój statecznie
I strzeż się każdej sekty kacerskiej koniecznie,
Bo acz, wierzę, pociecha wielka będzie twoja,
Żeś jest synem koronnym, a k temu krew moja
I tych przodków, co radzi ojczyźnie służyli,
I stąd sobie cokolwiek sławy poczynili,
Jednak cię upominam, nie tak się chlub z tego,
Jako stąd, żeś jest synem Kościoła rzymskiego.
To matka wszystkich królów z dawnych czasów była,
Co większa, święte wszystkie Bogu porodziła
Kto na łonie umiera tej to rodzicielki,
Ten jest u mnie szczęśliwy, ten mym zdaniem wielki.
Bo lepiej się nie rodzić na świat człowiekowi,
Niżli umrzeć przeciwny temu Kościołowi.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i średniej (poziom podstawowy):

1. Dlaczego autor kładzie nacisk na wierność Kościołowi katolickiemu?
2. Jakie konsekwencje mogło mieć odstępianie od wiary katolickiej w tamtych czasach?
3. Jakie konflikty religijne miały miejsce w tamtym czasie i jakie miały one znaczenie dla społeczeństwa?
4. Dlaczego autor podkreśla zarówno pochodzenie, jak i przynależność religijną?
5. Jakie są według niego najważniejsze cechy człowieka i obywatela?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Jakie były główne zagrożenia dla Kościoła rzymskokatolickiego w tym okresie?

2. Czym były „sekty kacerskie”? Kogo autor mógł mieć na myśli, używając tego określenia?
3. Jakie elementy tekstu świadczą o jego historycznym kontekście, a które mogą być uniwersalne?
4. Jak autor widzi rolę wiary w kształtowaniu tożsamości narodowej i osobistej?
5. Jakie były główne wydarzenia religijne i polityczne w Europie w XVII wieku?

Słowniczek pojęć:

Sekty kacerskie – określenie odnosi się do grup religijnych, które odłączyły się od głównego nurtu danej religii, głosząc i praktykując doktryny uważane za heretyckie (kacerstwo) przez ortodoksyjne władze religijne. W kontekście historycznym, termin ten najczęściej stosowano w odniesieniu do grup chrześcijańskich, które odbiegały od uznanej doktryny Kościoła katolickiego.

Literatura pomocnicza:

S. Łempicki, *Polski Medyceusz XVI wieku, w: Mecenat wielkiego kanclerza. Studia o Janie Zamoyskim*, wstęp S. Grzybowski. Warszawa 1980.

Janusz Tazbir, *Święci, grzesznicy i kacerze. Z dziejów myśli polskiej kontrreformacji*, Warszawa 1959.

Janusz Tazbir, *Świt i zmierzch polskiej reformacji*, Warszawa 1956.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis